

درس‌آموخته‌هایی از تشکلهای مردم‌نهاد در ایران و جهان: ساختار تأمین مالی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل: ۱۹۸۰۹
کد موضوعی: ۲۱۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۳/۵

عنوان گزارش:

درس آموخته‌هایی از تشکل‌های مردم‌نهاد در ایران و جهان: ساختار تأمین مالی
نوع گزارش: طرح و لایحه ، نظارتی ، راهبردی

نام دفتر:

مطالعات اجتماعی (گروه تعاون، مشارکت‌های مردمی و سرمایه اجتماعی)

تهیه و تدوین:

حسام عزت‌آبادی پور

همکار:

رضا درمان (مدیرعامل مؤسسه خیریه ابتکار و توسعه نوید)

اظهار نظرکنندگان:

روح‌اله مکارم (دفتر مطالعات حقوقی)، رضا بختیاری نژاد (دفتر مطالعات اقتصادی)

مدیر مطالعه:

محمد تقی ضرغام افشار

ناظران علمی:

بهمن مشکینی، محمدرضا مالکی، هادی افراسیابی

ویراستار ادبی:

شیوا امین اسکندری

گرافیک و صفحه‌آرایی:

محمد دهقانی شهبابی

واژه‌های کلیدی:

مشارکت مردمی
تشکل‌های مردم‌نهاد
تأمین مالی
کمک‌های مردمی
درآمدزایی
سرمایه‌گذاری
مسئولیت اجتماعی شرکت

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۲/۰۷/۱۰

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۸
۲. پیشینه پژوهش.....	۹
۳. بررسی ساختار تأمین مالی تشکل‌های مردم‌نهاد منتخب در جهان.....	۱۰
۴. جمع‌بندی.....	۱۹
منابع و مآخذ.....	۲۴
پیوست.....	۲۶

فهرست جداول

جدول ۱. پیشینه پژوهشی.....	۹
جدول ۲. مشخصات تشکل‌های بررسی شده در پژوهش.....	۱۰
جدول ۳. جدول مقایسه‌ای ۳۰ تشکل در ۶ کشور منتخب پژوهشی.....	۲۰

فهرست اشکال و نمودارها

شکل ۱. الگوی تأمین مالی آمیخته.....	۸
نمودار ۱. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکل‌ها در فرانسه.....	۱۲
نمودار ۲. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکل‌ها در فرانسه.....	۱۳
نمودار ۳. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکل‌ها در ترکیه.....	۱۴
نمودار ۴. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکل‌ها در ترکیه.....	۱۴
نمودار ۵. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکل‌ها در آلمان.....	۱۶
نمودار ۶. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکل‌ها در آلمان.....	۱۷
نمودار ۷. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکل‌ها در ژاپن.....	۱۸
نمودار ۸. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکل‌ها در ژاپن.....	۱۸
نمودار ۹. ساختار تأمین مالی ۳۰ تشکل منتخب پژوهش.....	۲۱
نمودار ۱۰. ساختار مالی تشکل‌های منتخب پژوهش به تفکیک کشور.....	۲۲
نمودار ۱۱. نسبت فراوانی منابع دولتی به کل روش‌های تأمین مالی تشکل‌ها.....	۲۳
نمودار ۱۲. نسبت فراوانی روش جذب کمک و هدایا به کل روش‌های تأمین مالی تشکل‌ها.....	۲۳

درس‌آموخته‌هایی از تشکل‌های مردم‌نهاد در ایران و جهان: ساختار تأمین مالی

چکیده

کمک‌های بلاعوض دولتی به هیچ‌عنوان در میان کشورهای مطالعه شده این پژوهش پذیرفته نیست و کمک‌های غیرمالی دولتی نیز در قالب تسهیلات مالیاتی و یارانه‌ای، سهم بسیار کوچکی (تقریباً ۸ درصد) از کیک دارایی‌های تشکل‌ها را شامل می‌شود. سرمایه‌گذاری نیز فعالیت نامشروعی در ساختار مالی ۳۰ تشکل بررسی شده گزارش حاضر است. بهترین و رایج‌ترین الگوی تأمین مالی تشکل‌ها، اخذ حق عضویت اعضا، جذب کمک‌های مردمی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌هاست. درآمدزایی از طریق انجام مطالعات و پروژه‌های علمی و تحقیقاتی در حوزه تخصصی فعالیت تشکل مردم‌نهاد نیز یکی از بهترین الگوهای درآمدزایی در ساختار مالی تشکل‌های بررسی شده است.

تشکل‌های مردم‌نهاد، نهاد‌های مردمی باثباتی هستند که ماهیتی غیردولتی، غیرسیاسی و غیرانتفاعی دارند. یکی از اصلی‌ترین مشکلات این نهادها، تأمین منابع مالی برای انجام اهداف و مأموریت‌های اجتماعی آن تشکل است. این تشکل‌ها در دنیا از سه طریق «اخذ کمک‌ها و اعانات»، «درآمدزایی» و «سرمایه‌گذاری» منابع مالی مورد نیاز خود را تأمین می‌کنند؛ اما الگوی تأمین مالی این تشکل‌ها نباید به صورتی باشد که ماهیت غیردولتی آنها دچار خدشه شود یا ماهیت اجتماعی آن استحاله و به بنگاهی اقتصادی تبدیل شوند. گزارش حاضر، ساختار مالی ۳۰ تشکل شناخته شده دنیا در ۶ کشور فرانسه، ترکیه، آلمان، آمریکا، ژاپن و ایران که در شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل «اکوسوک» حائز مقام مشورتی هستند را بررسی کرده است. بر این اساس، دریافت

بیان / شرح مسئله

تشکل‌های مردم‌نهاد باید بتوانند منابع مورد نیاز برای پوشش هزینه‌های جاری و عملیاتی خود و همچنین توسعه عملکرد و انجام برنامه‌های جدید را تأمین کنند. در حال حاضر، یکی از مهم‌ترین پرسامدترین مشکلات این تشکل‌ها در کشور، ناآگاهی یا ناتوانی در جذب منابع مورد نیازشان است. سؤال‌های اصلی مرتبط با الگوی تأمین مالی تشکل‌ها این است که این منابع باید متنوع باشد یا محدود، از منابع بیرونی (مانند هدایای خیرین) باشد یا از منابع داخلی (مانند کارآفرینی و سرمایه‌گذاری)، منابع پایدار باشند یا مبتنی بر برنامه^۱ برای ساماندهی الگوی تأمین مالی تشکل‌های مذکور، پاسخ به سؤال‌های فوق بسیار ضروری است لکن الگوی تأمین مالی تشکل نباید در تعارض با ماهیت اجتماعی تشکل‌ها باشد. به عبارت دیگر الگوی تأمین مالی تشکل‌ها نباید ناقض دو اصل «غیردولتی بودن» و «غیرانتفاعی بودن» این گونه از اشخاص حقوقی باشد.

گزارش حاضر در تلاش است مطالعه‌ای بر تجربیات جهان در حوزه تأمین مالی تشکل‌های مردم‌نهاد داشته باشد و پس از شناخت ساختار الگوی تأمین مالی تشکل‌های مذکور در کشورهای بررسی شده، ایده‌هایی برای طراحی ساختار تأمین مالی تشکل‌ها در کشور ارائه دهد.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

در پژوهش حاضر، رخ‌نمای^۲ ثبتی ۳۰ تشکل شناخته شده و دارای مقام مشورتی در شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل (اکوسوک) از ۶ کشور فرانسه، آلمان، آمریکا، ترکیه، ژاپن و ایران بررسی شد. بر این اساس ۱۳ شیوه برای تأمین مالی این تشکل‌ها شناسایی شد. روش‌های «اخذ حق عضویت اعضا» و «دریافت کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی» بیشترین فراوانی را در مقایسه با سایر روش‌های تأمین مالی شناسایی شده، داشت. در ایران نیز کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی، رایج‌ترین شیوه تأمین مالی در میان تشکل‌های بررسی شده است. بهره‌مندی از موقوفات با توجه به ماهیت اسلامی آن در کشورهای ایران و ترکیه مصداق خواهد داشت اما اگر فارغ از وجه دینی آن، امر وقف را بخشی از الگوی تأمین مالی هدیه و کمک‌های مردمی دانست می‌توان این منابع را به سرجمع دو منبع «کمک‌های

داخلی» و «کمک‌های خارجی» افزود.

تشکل‌های بررسی شده در ایران در زمینه کسب منافع مالی از طرق «مشارکت با دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی»، «نهادهای بین‌المللی» و «فروش محصولات و خدمات تجاری» ضعیف هستند. جذب منابع از طریق «اخذ حق عضویت اعضا» و «دریافت کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی» برای تشکل‌های ایرانی همانند تشکل‌های سایر کشورها، مهم‌ترین روش است. تشکل‌های آلمانی بهتر از سایر کشورها از ظرفیت‌های مالی نهادهای بین‌المللی استفاده کرده‌اند. لکن احتمالاً به دلیل شرایط تحریمی و معاندت‌های سیاسی نهادهای بین‌المللی با نظام سیاسی ایران، تشکل‌های ایرانی از حمایت‌های مالی نهادهای بین‌المللی محروم هستند.

تأمین مالی تشکل از طریق «دریافت کمک‌های دولتی» پس از شیوه «فروش محصولات و خدمات تجاری»، کمترین فراوانی را در میان ۱۳ شیوه شناسایی شده داشته است. در ضمن منظور از کمک‌های دولتی براساس تعاریف ارائه شده، کمک‌های غیرنقدی دولت به تشکل‌های غیردولتی است.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

براساس یافته‌های پژوهشی پیش گفته، پیشنهاد می‌شود تشکل‌های مردم‌نهاد کشور تا سرحد امکان منابع مالی خود را از طریق اخذ حق عضویت از اعضا و جلب کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی تأمین کنند. ظرفیت‌های پویای مردمی که به صورت موقت ایجاد می‌شوند نیز می‌تواند گزینه مناسبی برای تکمیل الگوی تأمین مالی تشکل‌های مردم‌نهاد کشور باشد.

همچنین تشکل‌ها از شیوه‌های سرمایه‌گذاری، تجارت، خرید و فروش ملک، طلا، ارز و سهام، همچنین شیوه‌های درآمدزایی غیرمرتبط با اهداف اجتماعی تشکل پرهیز کنند زیرا این شیوه‌ها در بلندمدت منتج به جابه‌جایی هدف و وسیله شده و ماهیت اجتماعی و انسانی تشکل استحاله می‌شود.

در نهایت پیشنهاد می‌شود، دولت از پرداخت کمک‌های بلاعوض به تشکل‌ها اجتناب ورزد و از طریق تسهیل فرایندها و رویه‌های حقوقی و اداری موجود از تأسیس و فعالیت تشکل‌های مردم‌نهاد حمایت کند. با این روش، تشکل‌های مزبور استقلال خود را در قبال دولت و مدیران دولتی حفظ می‌کنند و نظام اداری کشور نیز از احتمال بروز ویژه‌خواری و تعارض منافع مصون می‌ماند.

۱. منابعی که از برگزاری رویدادها یا انجام طرح‌های مطالعاتی حاصل می‌شود، منابع «مبتنی بر برنامه» و «ناپایدار» هستند.

۱. مقدمه

افراد و گروه‌هایی که به حمایت نیاز دارند، همیشه در جوامع انسانی وجود داشته و دارند. دین مبین اسلام در آموزه‌های گوناگونی، هم حاکمیت و هم فرد مسلمان را به کمک نیازمندان ترغیب و تشویق کرده است. در گذشته معمولاً این نیازها از سوی اقوام و خویشان حاکمیت یا افراد خیر تأمین می‌شد؛ اما امروزه علاوه بر موارد پیشین، نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات خیریه نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کنند. امروزه با گسترش شبکه‌های الکترونیکی و اجتماعی و همچنین توسعه وب، فضای مناسب‌تری برای کمک به نیازمندان فراهم شده است. از این رو شایسته است تشکل‌های مردم‌نهاد با آشنایی و استفاده از این ظرفیت‌های جدید، کیفیت و کمیت خدماتشان را ارتقا دهند [۱].

بر اساس آیین‌نامه تشکل‌های مردم‌نهاد مصوب ۱۳۹۵ هیئت وزیران، نهادهای غیردولتی، غیرسیاسی و غیرانتفاعی که در حوزه اجتماعی فعالیت می‌کنند به عنوان تشکل‌های مردم‌نهاد^۱ شناخته می‌شوند. شخصیت حقوقی مذکور در عرصه اجتماعی کشور با عناوینی چون خیریه، انجمن، بنیاد، سمن، خانه، مرکز، تشکل، مرکز نیکوکاری، مؤسسه غیرتجاری و... شناخته می‌شود. آدر ادبیات نظری، الگوی تأمین مالی آمیخته^۲ برای جذب منابع مالی تشکل‌ها معرفی شده است که در آن تأکید می‌شود «از طریق متنوع‌سازی منابع می‌توان برای تشکل‌ها ثبات مالی بلندمدت فراهم کرد». الگوی تأمین مالی آمیخته شامل سه گروه «منابع اهدایی»، «درآمذایی»^۳ و «سرمایه‌گذاری»^۴ را شامل می‌شود.

شکل ۱. الگوی تأمین مالی آمیخته

همان‌طور که در شکل فوق مشاهده می‌شود در یک سر طیف، منابع مالی اهدایی هستند که منابعی خارجی، کوتاه‌مدت و موقتی به‌شمار می‌آیند و در سر دیگر آن سرمایه‌گذاری‌ها به‌عنوان منابعی خارجی، بلندمدت و پایدار قرار دارند. فعالیت‌های درآمدزایی در میانه این طیف قرار دارد [۲]. براساس اطلاعات حاصله از منابع دانشی از جمله آگاه، محک، ای‌وی‌پی^۵ و پرپزلی^۶، برخی از مصادیق هر کدام از روش‌های سه‌گانه فوق به شرح ذیل است:

منابع اهدایی: این گروه شامل همه منابع مالی و غیرمالی است که از اشخاص حقیقی و حقوقی در ابعاد خرد و کلان جمع‌آوری می‌شود. هدیه، تأمین اعتبار پروژه، قلک، جمع‌سپاری،^۸ گلریزان و سایر رویدادهای جمع‌آوری کمک‌های مالی که معمولاً پروژه‌محور هستند، در این گروه تعریف می‌شوند.

درآمذایی: این فعالیت‌ها می‌توانند شامل دریافت حق عضویت یا حق اشتراک، انتشارات، فروش محصولات، ارائه خدمات از جمله تعلیم، مشاوره و غیره باشند که معمولاً عمومی و غیرپروژه‌ای هستند.

سرمایه‌گذاری‌ها: این منابع می‌توانند شامل سپرده‌های ثابت، سرمایه‌گذاری‌های مالی، سرمایه‌های امانی و سرمایه‌های وقفی باشند که معمولاً عمومی یا غیرپروژه‌ای هستند.

۱. در ادامه به اختصار «تشکل» خوانده می‌شود.

۲. بر اساس این مصوبه، مؤسسات مالی و اعتباری، کمیته امداد امام خمینی (ره)، بسیج مستضعفان، مساجد و هیئت‌های مذهبی شامل عنوان تشکل مردم‌نهاد نمی‌شوند.

3. Funding Mix

4. Donor Funding

5. Income-generating Activities

6. Investments

7. evpa.eu.com

8. prezly.com

الگوی تأمین مالی تشکلهای مردم‌نهاد باید به‌صورتی باشد که علاوه بر پوشش هزینه‌های جاری و عملیاتی تشکل، فرصت توسعه عملکرد و انجام برنامه‌های جدید را برای تشکل فراهم کند. تدوین و استقرار چنین الگویی یکی از پیچیده‌ترین مسائل مبتلابه تشکل‌ها در جهان است. اینکه منابع تأمین مالی تشکل باید متنوع باشد یا محدود، از منابع بیرونی (مانند هدایای خیرین) باشد یا از منابع داخلی (مانند کارآفرینی و سرمایه‌گذاری)، منابع پایدار باشند یا مبتنی بر برنامه، سؤال‌های مهمی است که باید به آنها پاسخ داده شود اما محرز است که الگوی تأمین مالی تشکل نباید در تعارض با ماهیت اجتماعی تشکل‌ها باشد. از آنجاکه تشکل، نهادی است غیردولتی و غیرانتفاعی پس الگوی تأمین مالی آن نیز نباید ناقض این دو اصل باشد. [۳]

گزارش حاضر در تلاش است مطالعه‌ای بر تجربیات جهان در حوزه تأمین مالی تشکلهای مردم‌نهاد داشته باشد. پس از شناخت ساختار الگوی تأمین مالی تشکل‌های مذکور در سایر کشورها می‌توان ایده‌هایی برای طراحی ساختار تأمین مالی تشکل‌ها در کشور ارائه داد. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش آتی سازوکار نظارتی تشکل‌ها در سایر کشورها را نیز بررسی خواهد کرد تا با استفاده از تجربیات جهانی بتواند الگوی نظارتی مالی و عملکرد متناسب با بستر کشور پیشنهاد دهد. در ادامه پس از شناسایی انواع روش‌های تأمین مالی آمیخته، ساختار تأمین مالی برخی از تشکل‌های شناخته شده در ایران و جهان بررسی شده است.

۲. پیشینه پژوهشی

۲-۱. پیشینه مطالعات پژوهشی مرتبط

توانمندسازی در سازمان‌های مردم‌نهاد کسب و کارگرا» در سال ۱۴۰۲، راهبردها و عوامل مؤثر بر توانمندسازی تشکل‌های مردم‌نهاد را شناسایی کردند که بخشی از راهبردها و عوامل مؤثر مرتبط با روش‌های تأمین مالی تشکل‌هاست [۴].

حسن‌زاده‌سروستانی و همکارانش در پژوهشی، تأمین مالی جمعی^۱ را الگویی مناسب برای جذب مشارکت‌های خیرین در امور اجتماعی و محرومیت‌زدایی معرفی کردند. [۱] حاجی‌بابائی و رضایی نیز در پژوهشی با عنوان «طراحی و تبیین مدل بومی

جدول ۱. پیشینه پژوهشی

پژوهشگر	سال پژوهش	عنوان پژوهش	خلاصه یافته پژوهشی
حسن‌زاده‌سروستانی، تمیزی‌فر، سیمیری	۱۳۹۷	تأمین مالی جمعی، الگویی مناسب جهت جذب مشارکت‌های خیرین	امروزه از چند مدل اصلی برای تأمین مالی جمعی استفاده می‌شود؛ این مدل‌ها عبارتند از: اهدا، پاداش، پیش‌خرید، استقراض و سهام یا مشارکت در سود و زیان
حاجی‌بابائی، رضایی	۱۴۰۲	طراحی و تبیین مدل بومی توانمندسازی در سازمان‌های مردم‌نهاد کسب و کارگرا	معرفی راهبرد «توسعه تجاری سمن‌ها در قالب پروژه‌ها، برنامه‌های اقتصادی و مالی» و شرایط علی «مدیریت پروژه»، «مدیریت قرارداد»، «کمک‌های مردمی»، «حمایت‌های دولتی و سازمانی»، «تبلیغات» و «رویدادها» به‌عنوان مؤلفه‌هایی از مدل بومی توانمندسازی سازمان‌های مردم‌نهاد
مولیک ^۲	۲۰۱۳	پویایی تأمین مالی جمعی: یک مطالعه اکتشافی ^۳	معتقد است مفاهیم رایج و دانشگاهی تأمین مالی جمعی در حال تغییر مداوم و تکامل است و این تعاریف به‌صورت قراردادی و محدود است
لامبرت و شوانباچر ^۴	۲۰۱۰	تأمین مالی جمعی: از دیدگاه سازمان‌های صنعتی ^۵	تأمین مالی جمعی را به‌عنوان یک فراخوان باز برای جذب کمک‌های مالی تعریف می‌کنند که در ازای دریافت وام یا اهدا توسط کارآفرین، خدمات، محصولات و حق انتخاب پروژه سرمایه‌گذاری شده به سرمایه‌گذار داده می‌شود

1. CrowdFunding
2. Mollick
3. The Dynamics of Crowd Funding: An Exploratory Study
4. Lambert and Schwenbacher
5. Crowd funding: An Industrial Organization Perspective

از این رو مطالعه حاضر تمامی الگوهایی که در پیشینه پژوهشی بیان شد را در دستور کار خود قرار داده است.

مطالعات لامبرت و شوانباچر (۲۰۱۰) و مولیک (۲۰۱۳)، مبتنی بر الگوی «تأمین مالی جمعی» است و الگوهای «درآمدزایی» و «سرمایه‌گذاری» در کانون توجه مطالعه مزبور نبوده است. [۵،۶]

۳. بررسی ساختار تأمین مالی تشکل‌های مردم‌نهاد منتخب در جهان

عمومی و تخصصی؛ در کمیته تشکل‌های مردم‌نهاد^۳ شورای اقتصادی اجتماعی سازمان ملل، حائز امتیاز مقام عام^۴ یا خاص^۵ شورای مذکور می‌شوند. در این گزارش، از میان تشکل‌هایی که مقام مشورتی اکوسوک داشتند، تشکل‌هایی برای مطالعه انتخاب شدند که بیشترین حجم و گستره فعالیت را دارند و به همین دلیل نیز نیاز بیشتری به منابع مالی برای انجام اهداف تشکلی خود دارند. تشکل‌های منتخب گزارش به شرح جدول زیر است.

در این بخش از گزارش به سیاق گزارش سابق دفتر مطالعات اجتماعی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی^۱ داده‌های مرتبط با ساختار تأمین مالی تشکل‌هایی از کشورهای فرانسه، ترکیه، آلمان، آمریکا، ژاپن و ایران احصا شده است که در شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل (اکوسوک)^۲ حائز مقام مشورتی هستند. اکوسوک با استناد به ماده ۷۱ مصوبه سال ۱۹۶۴ مجمع عمومی سازمان ملل، سازوکار همکاری با تشکل‌های مردم‌نهاد را تدوین کرده است. [۷] تشکل‌ها پس از بررسی صلاحیت‌های

جدول ۲. مشخصات تشکل‌های بررسی شده در پژوهش

ردیف	کشور	تشکل	شروع فعالیت	گستره جغرافیایی ^۱	مقام مشورتی	سال اخذ مقام
۱	فرانسه	Agence internationale pour le développement	۱۹۸۶	بین‌المللی	عام	۲۰۰۱
۲		Fondation d'Auteuil	۱۸۶۶	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۴
۳		International Association of Soldiers for Peace	۱۹۸۸	بین‌المللی	عام	۱۹۹۵
۴		International Association of University Professors and Lecturers	۱۹۴۴	بین‌المللی	عام	۲۰۲۱
۵		Les Amis du Projet Imagine	۲۰۱۰	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۷
۶	آلمان	Adelphi Consult GmbH	۲۰۰۲	منطقه‌ای	خاص	۲۰۱۷
۷		Europäische Plattform für die Gewinnung unterirdischer Energie "Earth Energy" e.V	۲۰۰۹	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۸
۸		International Civil Society	۲۰۰۷	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۴
۹		International Forestry Students' Association	۲۰۰۶	بین‌المللی	خاص	۲۰۰۶
۱۰		International Kolping Society	نامشخص	بین‌المللی	خاص	۱۹۹۱

۱. گزارش درس آموخته‌هایی از تشکل‌های مردم‌نهاد در ایران و جهان: سازوکار صدور مجوز تأسیس و فعالیت. [۸]

- 2. ECOSOC
- 3. NGO Committee
- 4. General
- 5. Special

۶. منعکس‌کننده کشورهایی است که به‌عنوان اعضای حقیقی و حقوقی در تشکل عضویت دارند به‌عنوان نمونه یک تشکل منطقه‌ای در ترکیه می‌تواند اعضای از آسیای میانه و آمریکای جنوبی باشد اما این امکان وجود دارد که تمام فعالیت‌های آنها محصور به مرزهای کشور ترکیه باشد یا اینکه در جهان فعالیت داشته باشند.

ردیف	کشور	تشکل	شروع فعالیت	گستره جغرافیایی ^۱	مقام مشورتی	سال اخذ مقام
۱۱	ژاپن	Accept International	۲۰۱۷	بین‌المللی	خاص	۲۰۲۱
۱۲		Japan Federation of Bar Associations	۱۹۴۹	منطقه‌ای	خاص	۱۹۹۱
۱۳		Japanese Workers' Committee for Human Rights	۱۹۹۳	ملی	خاص	۲۰۰۴
۱۴		Organization for Industrial, Spiritual and Cultural International Advancement	۱۹۷۵	بین‌المللی	خاص	۱۹۹۵
۱۵		Specified Non-Profit Organization Diamonds for Peace	۲۰۱۴	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۹
۱۶	ترکیه	Türkiye Yesilay Cemiyeti	۱۹۲۰	منطقه‌ای	خاص	۲۰۱۳
۱۷		Aydın Doğan Vakfı	۱۹۹۶	ملی	خاص	۲۰۱۹
۱۸		International Blue Crescent Relief and Development Foundation	۱۹۹۹	بین‌المللی	خاص	۲۰۰۶
۱۹		The Foundation for Political, Economic and Social Research	۲۰۰۵	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۹
۲۰		Association for Solidarity with Asylum Seekers and Migrants	۱۹۹۵	ملی	خاص	۲۰۲۱
۲۱	آمریکا	Goodler Foundation	۲۰۱۶	بین‌المللی	خاص	۲۰۲۰
۲۲		IBREA Foundation	۲۰۰۸	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۵
۲۳		Conference of Non-Governmental Organizations in Consultative Relationship with the United Nations	۱۹۴۸	بین‌المللی	عام	۲۰۰۲
۲۴		GEMS Development Foundation	۲۰۱۱	بین‌المللی	خاص	۲۰۲۱
۲۵		Dementia Alliance International	۲۰۱۴	بین‌المللی	خاص	۲۰۲۰
۲۶	ایران	بنیاد بیماری‌های خاص	۱۹۹۶	بین‌المللی	خاص	۲۰۰۵
۲۷		انجمن اوتیسم ایران	۲۰۱۳	ملی	خاص	۲۰۱۹
۲۸		مؤسسه خیریه حمایت از کودکان مبتلا به سرطان	۱۹۹۰	منطقه‌ای	خاص	۲۰۰۱
۲۹		کانون نهادهای سرمایه‌گذاری ایران	۲۰۰۴	ملی	خاص	۲۰۱۸
۳۰		مؤسسه خیریه بین‌المللی زنجیره امید	۲۰۰۷	بین‌المللی	خاص	۲۰۱۴

۱-۳. فرانسه

محوریت امور انسان دوستانه و عام‌المنفعه تشکل‌های فرانسوی قرار دارند [۸]. ماحصل بررسی رخ‌نمای پنج تشکل منتخب فرانسه به شرح زیر است [۹]:

■ از میان حوزه‌های فعالیتی هفتگانه تشکل‌ها (مندرج در جدول ۲)، حوزه‌های «توسعه اجتماعی»، «توسعه پایدار»، «مسائل جنسیتی و توانمندسازی زنان» و «موضوعات اقتصادی و اجتماعی» بیشترین فراوانی را در میان تشکل‌های بررسی شده در فرانسه دارند. کمترین فعالیت نیز در حوزه «جمعیت» به ثبت رسیده است.

■ ارکان و اعضای تشکل‌های بررسی شده در فرانسه، اعضای

قانون انجمن‌های فرانسه^۱، انجمن‌ها و بنیادها را به عنوان دو نوع سازمان غیرانتفاعی در این کشور معرفی کرده است. در میان انجمن‌ها، انجمن‌های خیرخواهانه و بنیادهای عام‌المنفعه نیز بیشترین قرابت ماهوی را موضوع گزارش حاضر دارند؛ زیرا این دو گروه برای انجام فعالیت‌های انسان دوستانه خود نیازمند پایدارسازی منابع مالی خود هستند. در میان انواع انجمن‌ها که عموماً گروه‌های حامی و مطالبه‌گر هستند؛ انجمن‌های خیرخواهانه به گروه‌های هدف و رفع مشکلات آنها کمک می‌کنند. بنیادهای عام‌المنفعه که در فرانسه بسیار محدود هستند در

1. French Law of 01.07.1901 about the associations
 2. The Dynamics of Crowd Funding: An Exploratory Study
 3. <https://esango.un.org/civilsociety/displayAdvancedSearch.do?ngoFlag=&method=getSearchByParameters>

بین‌المللی هستند.

■ بیشترین فعالیت تشکل‌های بررسی شده در این کشور به منطقه اروپا و آسیای مرکزی (۱۲ کشور) و کمترین فعالیت به منطقه آمریکای شمالی (۱ کشور) و پس از آن مناطق «شرق آسیا و اقیانوسیه» و «آمریکای لاتین و کارائیب» (هر کدام با دو کشور) اختصاص دارد.

■ تشکل‌های بررسی شده در فرانسه علاوه بر فعالیت در کشور مذکور در ۳۳ کشور دیگر نیز فعالیت اجتماعی دارند.

تشکل‌های بررسی شده در فرانسه، منابع مالی خود را از روش‌های زیر تأمین می‌کنند، در این میان «حق عضویت اعضا»، «کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی» و «کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی» بیشترین فراوانی را در میان این ۱۱ روش دارند:

۱- ارائه خدمات آموزشی،^۱

۲- ارائه خدمات مشاوره و پژوهشی،

۳- تأمین مالی از طریق سایر سازمان‌های غیردولتی،

۴- حق عضویت اعضا،

۵- فروش محصول و خدمات تجاری،

۶- پویش‌های (کمپین) مردمی،^۲

۷- کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی،

۸- کمک‌های دولتی (گرن‌ت)،^۳

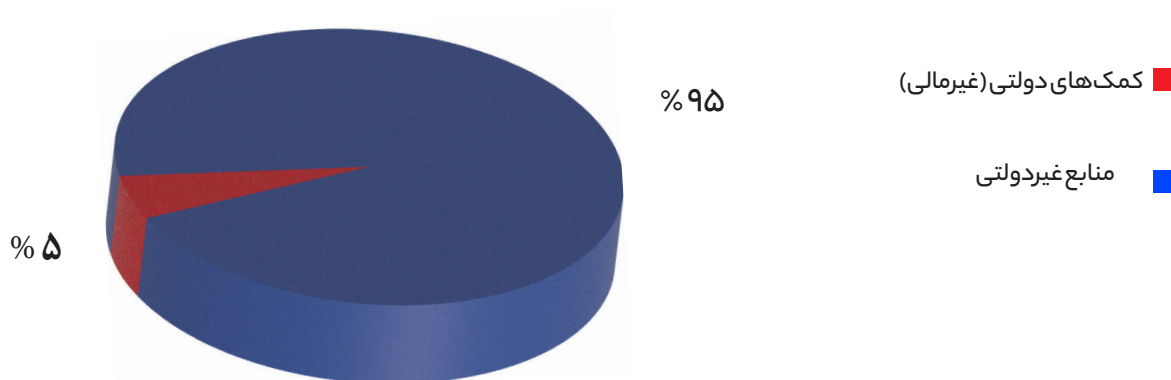
۹- کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی،

۱۰- مشارکت با دانشگاه و مراکز آموزشی،

۱۱- موقوفات.

■ تشکل‌های بررسی شده در کشور فرانسه فقط ۵ درصد از منابع مالی خود را از طریق کمک‌های (غیرمالی) دولتی تأمین می‌کنند و سایر اعتبارات خود را از منابع غیردولتی تأمین می‌کنند.

نمودار ۱. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکل‌ها در فرانسه

سرمایه‌گذاری در نیم‌رخ (پروفایل) آنها تصریح نشده است.

در این مجموعه تشکل‌ها، منابع ناشی از درآمدزایی و منابع حاصل از کمک‌ها و هدایا به یک میزان است و استفاده از شیوه

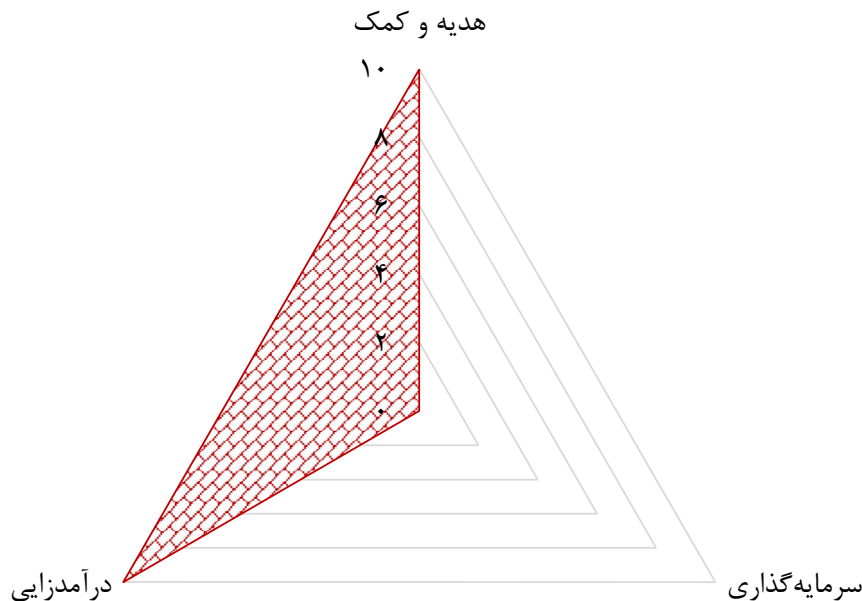
۱. مانند برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با اساسنامه تشکل برای مردم، فعالان اجتماعی یا سایر تشکل‌های مردم‌نهاد.

2. Campaign

۳. کمپین، مجموعه‌ای از برنامه‌های مشارکتی است که پیامی یکسان را برای دستیابی به هدفی خاص (جلب منابع و مشارکت‌های مردمی) می‌رساند.

4. Grant: Any Non-Financial Support

نمودار ۲. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکل‌ها در فرانسه

ترکیه ۲-۳

انجمن‌ها در ترکیه با استناد به «قانون بنیادها» مصوب ۲۰۰۸^۱ گونه‌ای از تشکل‌ها در نظر گرفته می‌شوند. ضوابط تأسیس و فعالیت انجمن‌ها در این کشور در دو قانون موضوعه ترکیه یعنی «قانون مدنی» و «قانون بنیادها» تبیین شده است. براساس تعریف ارائه شده در «قانون مدنی ترکیه»^۲ بنیادها (تشکل‌ها) گروه‌هایی با شخصیت حقوقی مستقل هستند که از سوی اشخاصی (حقیقی یا حقوقی) تشکیل می‌شوند که دارایی‌ها، امکانات، منابع و توانمندی‌های خود را برای تحقق هدفی خاص و دائمی تخصیص می‌دهند [۸]. از بررسی رخ‌نمای پنج تشکل منتخب ترکیه اطلاعات زیر احصا شد^۳: [۱۰]

■ تشکل‌های منتخب کشور ترکیه بیشترین فعالیت را در حوزه «موضوعات اقتصادی و اجتماعی» دارند. کمترین فعالیت نیز در حوزه‌های «داره امور عمومی» و «جمعیت» به ثبت رسیده است. ■ اعضای یکی از تشکل‌های بررسی شده در ترکیه در سطح منطقه‌ای، دو تشکل در سطح ملی و دو تشکل دیگر در سطح بین‌المللی هستند. ■ بیشترین فعالیت تشکل‌های بررسی شده در این کشور به منطقه

جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا (سه کشور) تعلق دارد و در مناطق «شرق آسیا و اقیانوسیه»، «جنوب آسیا» و «آمریکای لاتین» هیچ فعالیتی ندارند.

■ تشکل‌های بررسی شده در ترکیه علاوه بر فعالیت در کشور میزبان در پنج کشور دیگر نیز فعالیت اجتماعی دارند.

■ تشکل‌های بررسی شده در ترکیه منابع مالی خود را از روش‌های زیر تأمین می‌کنند، در این میان «کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی» بیشترین فراوانی را در میان این ۱۰ روش دارد.

- ۱ ارائه خدمات مشاوره و پژوهشی،
- ۲ تأمین مالی از طریق سایر سازمان‌های غیردولتی،
- ۳ حق عضویت اعضا،
- ۴ سایر منابع،
- ۵ کمک‌نهادهای مذهبی،
- ۶ کمک‌های دولتی (گرت)،
- ۷ کمک‌های مالی خانواده‌ها،
- ۸ کمک‌های مالی شرکت‌ها،
- ۹ کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی،
- ۱۰ موقوفات.

1. Foundations Law, No: 5737, 2008.

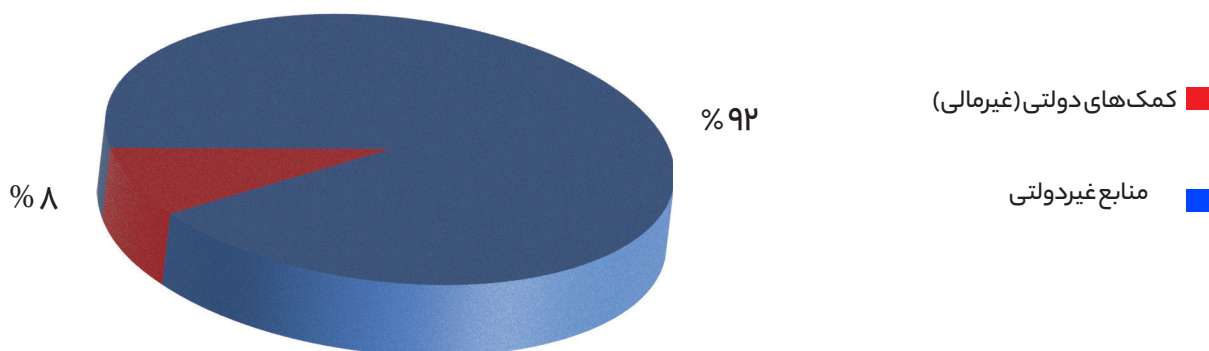
2. Articles of the Turkish Civil Code No. 4721 on Foundations, 2001

3. <https://esango.un.org/civilsociety/displayAdvancedSearch.do?ngoFlag=&method=getSearchByParameters>

اعتبارات خود را از منابع غیردولتی تأمین می‌کنند.

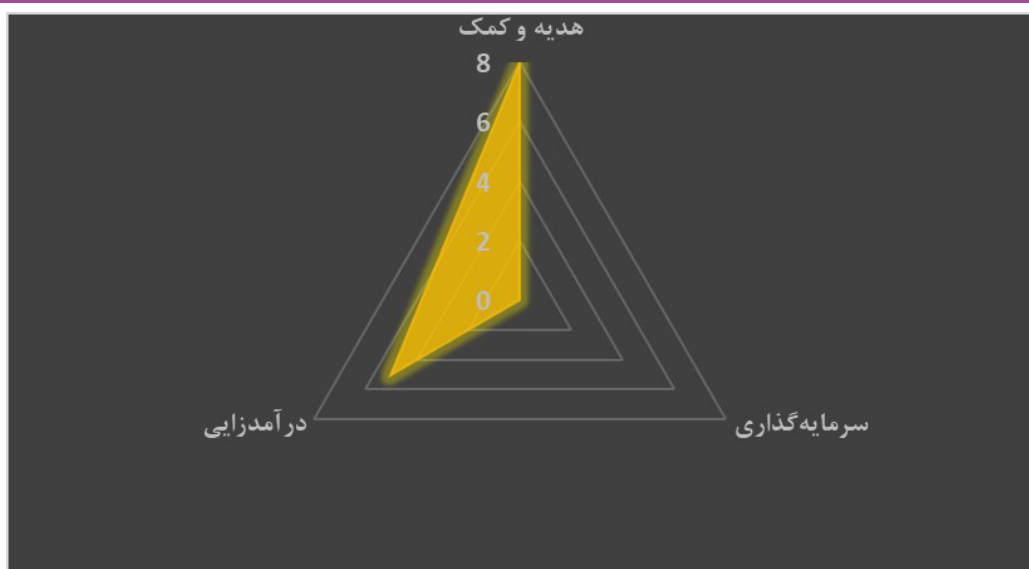
شکل‌های بررسی شده در کشور ترکیه فقط ۸ درصد از منابع مالی خود را از طریق کمک‌های (غیرمالی) دولتی تأمین می‌کنند و سایر

نمودار ۳. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکیل‌دهنده ترکیه

تشکل‌های بررسی شده در ترکیه عموماً منابع خود را از طریق جمع‌آوری «هدایا و کمک‌ها» تأمین می‌کنند.

نمودار ۴. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکیل‌دهنده ترکیه

۳-۳ آمریکا

براساس قانون درآمدهای داخلی آمریکا^۱ تشکل به نهادی اطلاق می‌شود که هیچ بخشی از درآمدهای خالص و سود حاصل از فعالیت‌های آن به مدیران و یا اشخاص فعال^۲ در سازمان تعلق نداشته باشد. قانون درآمدهای داخلی آمریکا به حوزه تشکل‌ها ورود کرده و برای آنها معافیت مالیاتی در نظر گرفته است. این سازمان‌ها تحت قوانین شدید نظارتی هستند و قوانین سخت‌گیرانه‌ای برای تأسیس، اداره و فعالیت آنها در نظر گرفته است.^[۸]

خیریه نیز نهادی است غیر تجاری، غیرانتفاعی و غیردولتی که با هدف بالا بردن کیفیت زندگی افراد یا توانمندسازی سایر نهادهای عمومی (مردمی یا دولتی) تشکیل می‌شود. کمک‌های مالی خود را به نهادهای غیرانتفاعی دیگر (از جمله مجمع خیریه‌ها) می‌دهد و یا مستقیماً خدمات عمومی را به مردم و جامعه ارائه می‌کند. همچنین می‌تواند در زمینه انجام پژوهش، تحقیقات، همایش‌ها و انتشار گزارش‌ها هزینه کند.^[۱۰] نتیجه بررسی رخ‌نمای پنج تشکل منتخب آمریکا به شرح زیر است^[۱۱]:

■ از میان هفت حوزه فعالیت تعریف شده اکوسوک برای تشکل‌ها، حوزه «توسعه اجتماعی» و پس از آن حوزه‌های «توسعه پایدار» و «موضوعات اقتصادی و اجتماعی» بیشترین فراوانی را در میان تشکل‌های بررسی شده در آمریکا دارند. کمترین فعالیت نیز در حوزه‌های «اداره امور عمومی»، «جمعیت» و «صلح و توسعه در آفریقا» به ثبت رسیده است.

■ اعضای تمامی تشکل‌های بررسی شده در آمریکا در سطح بین‌المللی هستند.

■ تشکل‌های مذکور بیشترین فعالیت خود را در کشورهایی با درآمد بالا (۳۲ کشور) دارند و کمترین فعالیت را در کشورهای با درآمد پایین (۴ کشور) دارند.

■ بیشترین فعالیت تشکل‌های بررسی شده در این کشور به منطقه اروپا و آسیای مرکزی (۲۳ کشور) و کمترین فعالیت به منطقه آمریکای شمالی (۲ کشور) و پس از آن منطقه «جنوب آسیا» (با ۳ کشور) اختصاص دارد.

■ تشکل‌های بررسی شده در آمریکا علاوه بر فعالیت در کشور

میزبان در ۶۵ کشور دیگر نیز فعالیت اجتماعی دارند.

■ تشکل‌های بررسی شده در آمریکا منابع مالی خود را از روش‌های زیر تأمین می‌کنند، در این میان «پویش‌های مردمی» بیشترین فراوانی را در میان این ۱۰ روش دارد.

۱- ارائه خدمات آموزشی،

۲- ارائه خدمات مشاوره و پژوهشی،

۳- تأمین مالی از طریق سایر سازمان‌های غیردولتی،

۴- حق عضویت اعضا،

۵- سایر منابع،

۶- فروش محصول و خدمات تجاری،

۷- پویش‌های مردمی،

۸- کمک‌نهادهای مذهبی،

۹- کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی،

۱۰- کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی.

■ تشکل‌های بررسی شده در کشور آمریکا از کمک‌های (غیرمالی) دولتی هیچ بهره‌ای نمی‌برند و تمامی اعتبارات خود را از منابع غیردولتی تأمین می‌کنند.

■ تشکل‌های بررسی شده در آمریکا، از سرمایه‌گذاری برای تأمین مالی خود استفاده نمی‌کنند و منابع حاصل از «کمک‌ها و هدایا» و «درآمدهای» به یک میزان در سبد درآمدی تشکل سهم دارند.

۳-۴ آلمان

در کشور آلمان سه شکل حقوقی «انجمن»، «بنیاد» و «شرکت با مسئولیت محدود» برای تأسیس تشکل‌ها وجود دارد. انجمن، ائتلافی از چندین شخص حقیقی و حقوقی است که به صورت سازمان یافته‌ای در یک دوره زمانی معین در پی دستیابی به هدفی مشترک است. قانون مدنی آلمان^۴ در بیان تعریف «انجمن»، میان انجمن‌های غیرانتفاعی و انتفاعی تمایز قائل شده و ضوابط متفاوتی را برای تأسیس هر کدام از آنها تدوین کرده است. انجمن‌های غیرانتفاعی نسبت به سایر نهادهای مدنی فعال آلمان در اکثریت هستند. چندصد هزار انجمن غیرانتفاعی در آلمان فعالیت می‌کنند^[۱۲].

براساس قانون مالیه عمومی آلمان^۵، سازمان‌های غیرانتفاعی مجاز به ایجاد پویش‌های جمع‌آوری کمک‌های مالی هستند؛ همچنین

1. Internal Revenue Code Of 1954, Sec: 501-C-3

2. private shareholder or individual

3. <https://esango.un.org/civilsociety/displayAdvancedSearch.do?ngoFlag=&method=getSearchByParameters>

4. German Civil Code, Sec 21-70.

5. The Fiscal Code of Germany Section 52.

زیر تأمین می‌کنند، در این میان «کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی» بیشترین فراوانی را در میان این ۹ روش دارند.

- ۱- ارائه خدمات آموزشی،
- ۲- ارائه خدمات مشاوره و پژوهشی،
- ۳- تأمین مالی از طریق سایر سازمان‌های غیردولتی،
- ۴- حق عضویت اعضا،
- ۵- حمایت اصلی از جانب ۱۱ نهاد مدنی بین‌المللی،
- ۶- سایر منابع،
- ۷- کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی،
- ۸- کمک‌های دولتی (گرنه)،
- ۹- کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی.

■ تشکل‌های بررسی شده در کشور آلمان فقط ۸ درصد از منابع مالی خود را از طریق کمک‌های (غیرمالی) دولتی تأمین می‌کنند و سایر اعتبارات خود را از منابع غیردولتی تأمین می‌کنند.

آنها می‌توانند فعالیت‌های اقتصادی و سیاسی نیز داشته باشند اما این فعالیت‌ها مشمول مزایای مالی و بخشودگی مالیاتی نمی‌شود [۸].

اهم اطلاعات به دست آمده از بررسی نیم‌رخ تشکل‌های بررسی آمریکایی در این گزارش به شرح ذیل است^۱ [۱۳]:

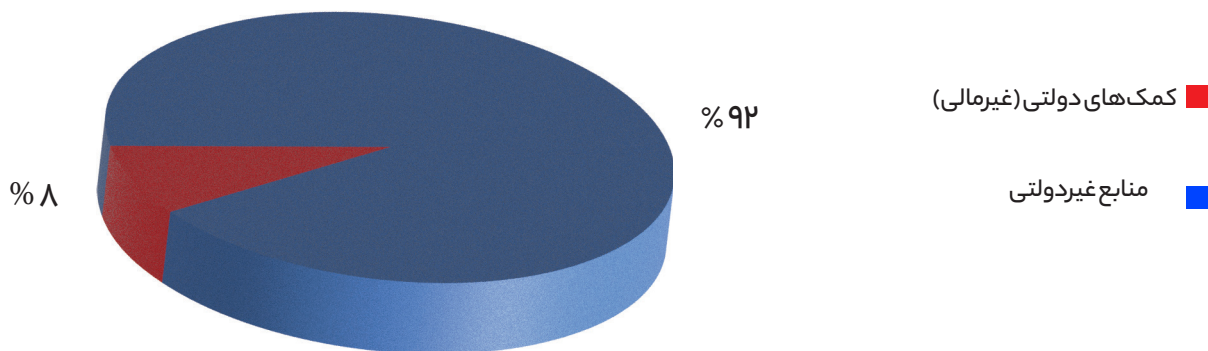
■ اعضای یکی از تشکل‌های بررسی شده در آلمان در سطح منطقه‌ای و اعضای سایر تشکل‌ها در سطح بین‌المللی هستند.

■ بیشترین فعالیت تشکل‌های بررسی شده در این کشور به منطقه اروپا و آسیای مرکزی (۲۱ کشور) و کمترین فعالیت به منطقه آمریکای شمالی (۲ کشور) و پس از آن مناطق «جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا» و «جنوب آسیا» (هر کدام با سه کشور) اختصاص دارد.

■ تشکل‌های بررسی شده در آلمان علاوه بر فعالیت در این کشور، در ۶۳ کشور دیگر نیز فعالیت اجتماعی دارند.

■ تشکل‌های بررسی شده در آلمان منابع مالی خود را از روش‌های

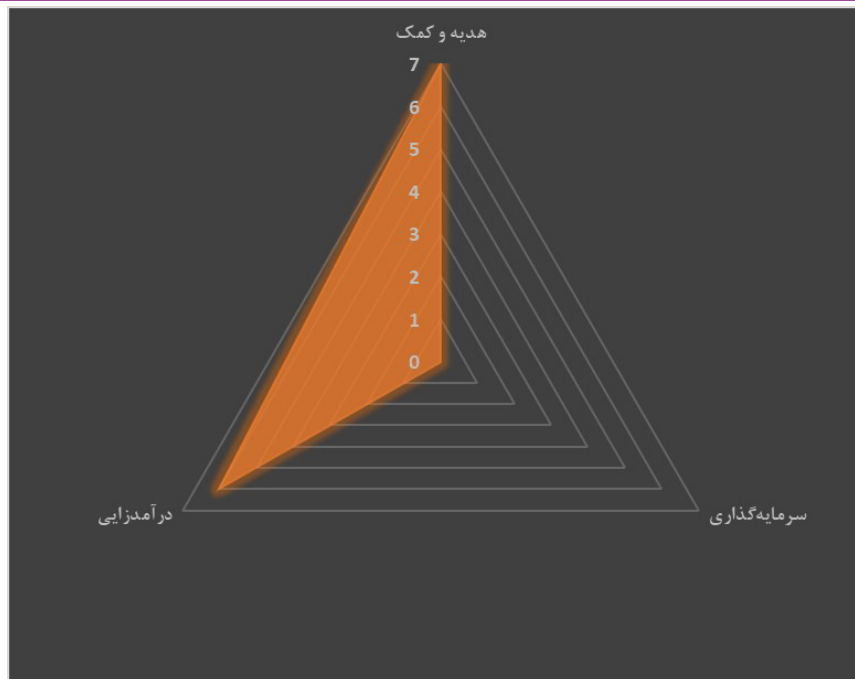
نمودار ۵. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکل‌های آلمان

در این مجموعه از تشکل‌ها، سهم منابع جذب شده از کمک‌ها و هدایا به نسبت سایر روش‌های دیگر بیشتر است.

1. <https://esango.un.org/civilsociety/displayAdvancedSearch.do?ngoFlag=&method=getSearchByParameters>

نمودار ۶. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکل‌ها در آلمان

شرکت عام‌المنفعه^۴ و شرکت غیرانتفاعی خاص^۵، دو گونه خاص از تشکل‌های ثبت‌شده هستند که با سیستم اجرایی ODA و جامعه مدنی ژاپن به رسمیت شناخته شده‌اند [۱۴]. شرکت‌های عام‌المنفعه بیشتر شبیه به خیریه‌ها و شرکت‌های غیرانتفاعی خاص مشابه انجمن‌های مطالبه‌گر هستند. یافته‌های زیر منبعت از بررسی رخ‌نمای پنج تشکل منتخب ژاپنی در گزارش حاضر است^۶ [۱۵]:

- اعضای یکی از تشکل‌های بررسی شده در ژاپن در سطح ملی، یک تشکل در سطح منطقه‌ای و سه تشکل دیگر در سطح بین‌المللی هستند.
- بیشترین فعالیت تشکل‌های بررسی شده در این کشور به منطقه شرق آسیا و اقیانوسیه (۱۱ کشور) و کمترین فعالیت به منطقه جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا (هیچ کشور) و پس از آن مناطق «آمریکای شمالی» و «اروپا و آسیای مرکزی» (هر کدام با ۱ کشور) اختصاص دارد.

۵-۳. ژاپن

تشکل‌ها در ژاپن در دو گروه «سازمان‌های غیرانتفاعی» و «سازمان‌های غیردولتی» طبقه‌بندی می‌شوند. سازمان‌های غیرانتفاعی^۱، سازمان‌هایی داوطلبانه، غیرسیاسی و خودگردان هستند که سابقه زیادی در فعالیت‌های بین‌المللی ندارند و عموماً در ژاپن فعالیت می‌کنند. اما سازمان‌های غیردولتی^۲ در فضای عرف جامعه ژاپن به سازمان‌هایی اطلاق می‌شود که در سطح بین‌الملل برای همکاری در توسعه دولت‌ها (ODA)^۳ ایجاد می‌شوند. از لحاظ حقوقی نیز تشکل‌ها در ژاپن به دو گروه «انجمن‌های ثبت‌شده» و «انجمن‌های ثبت‌نشده» (جوامع محلی) تقسیم می‌شوند. اکثریت نهاد‌های مردمی در ژاپن، انجمن‌های گروه دوم هستند. از آنجاکه این نوع انجمن‌ها از حمایت‌های قانونی و بخشودگی‌های مالیاتی محروم هستند؛ از نظارت و مداخلات دولتی نیز آزاد هستند در طرف مقابل انجمن‌های ثبت‌شده از دهه ۱۹۸۰ توسط آژانس‌های دولتی و نهاد‌های مدیریت شهری، به شدت نظارت می‌شوند.

1. Non Profit Organization (NPO)
2. Non Governmental Organization (NGO)
3. Official Development Assistance (ODA)
4. Public Interest Corporation
5. Specified Nonprofit Corporation
6. <https://esango.un.org/civilsociety/displayAdvancedSearch.do?ngoFlag=&method=getSearchByParameters>

■ تشکل‌های بررسی شده در ژاپن علاوه بر فعالیت در کشور مذکور در ۲۴ کشور دیگر نیز فعالیت اجتماعی دارند.

■ تشکل‌های بررسی شده در ژاپن منابع مالی خود را از روش‌های زیر تأمین می‌کنند، در این میان «حق عضویت اعضا» بیشترین فراوانی را در میان این هشت روش دارد:

۱- تأمین مالی از طریق سایر سازمان‌های غیردولتی،

۲- حق عضویت اعضا،

۳- سایر منابع،

۴- فروش محصول و خدمات تجاری،

۵- پویش‌های مردمی،

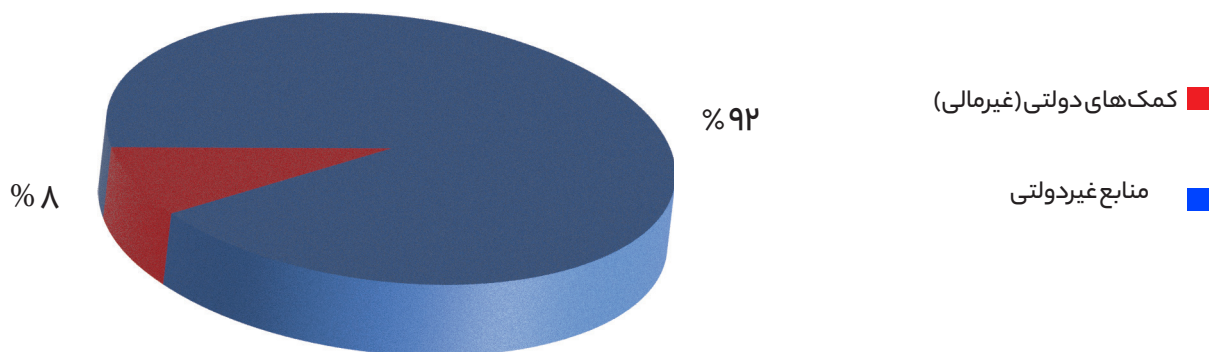
۶- کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی،

۷- کمک‌های دولتی (گرن‌ت)،

۸- کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی.

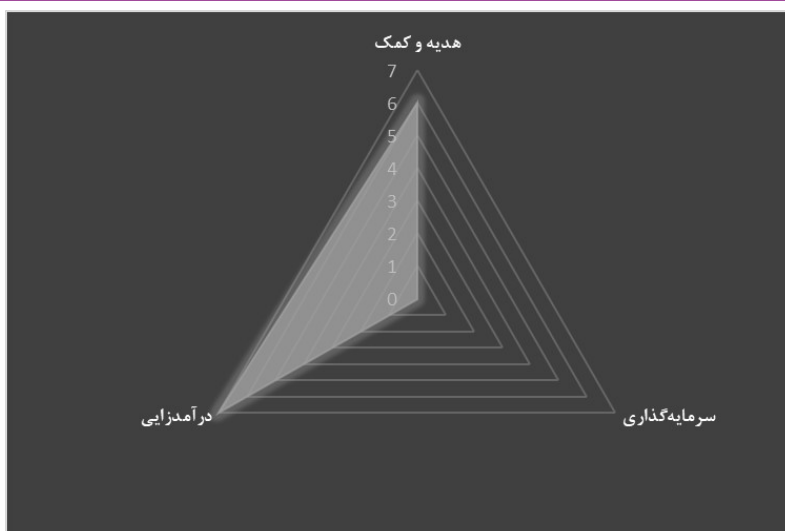
■ تشکل‌های بررسی شده در کشور ژاپن فقط ۸ درصد از منابع مالی خود را از طریق کمک‌های (غیرمالی) دولتی تأمین می‌کنند و سایر اعتبارات خود را از منابع غیردولتی تأمین می‌کنند.

نمودار ۷. سهم منابع مالی دولتی و غیردولتی تشکل‌ها در ژاپن

تشکل‌های بررسی شده در کشور ژاپن، بیشتر از طریق کسب درآمد منابع مورد نیاز خود را تأمین می‌کنند.

نمودار ۸. الگوی تأمین مالی آمیخته تشکل‌ها در ژاپن

بر اساس ماده (۲) آیین‌نامه تشکل‌های مردم‌نهاد مصوب ۱۳۹۵ هیئت وزیران، تشکل مردم‌نهاد یک نهاد غیرسیاسی و غیرانتفاعی است که با رویکردی اجتماعی توسط جمعی از اشخاص حقیقی به شکل داوطلبانه تشکیل شده و در موضوعی مشخص پروانه فعالیت دریافت کرده و به ثبت می‌رسد. منظور از غیرسیاسی، نداشتن فعالیت سیاسی موضوع قانون فعالیت احزاب، جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده مصوب ۱۳۶۰ است و منظور از غیرانتفاعی نیز عدم برداشت مستقیم یا غیرمستقیم سود و سایر منافع اقتصادی حاصل از انجام فعالیت‌ها، به نفع اعضا، مؤسسان، مدیران و کارکنان یا افراد وابسته آنان است [۸]. بررسی رخ‌نمای پنج تشکل شناخته شده ایرانی حائز مقام مشورتی خاص در اکوسوک، نتایجی به شرح ذیل داشته است [۱۶]:

■ حوزه «توسعه اجتماعی» و «موضوعات اقتصادی و اجتماعی» بیشترین فراوانی را در میان تشکل‌های بررسی شده در ایران دارند. کمترین فعالیت نیز در حوزه‌های «جمعیت» و «صلح و توسعه در آفریقا» به ثبت رسیده است.

■ اعضای دو تشکل از میان تشکل‌های بررسی شده در ایران در سطح ملی، یک تشکل در سطح منطقه‌ای و دو تشکل در سطح بین‌المللی هستند.

■ تشکل‌های مذکور بیشترین فعالیت خود را در کشورهای با درآمد بالاتر از متوسط (۲ کشور) دارند و کمترین فعالیت را در کشورهای با درآمد بالا و کشورهای با درآمد پایین‌تر از متوسط (هیچ کشور) دارند.

■ تشکل‌های بررسی شده در ایران علاوه بر فعالیت در ایران در دو کشور دیگر نیز فعالیت داشتند که یکی در منطقه «جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا» و دیگری در منطقه «جنوب آسیا» حضور دارد.

■ تشکل‌های بررسی شده در ایران منابع مالی خود را از روش‌های زیر تأمین می‌کنند، در این میان «کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی» بیشترین فراوانی را در میان این هفت روش دارد.

۱ کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی،

۲ ارائه خدمات آموزشی،

۳ ارائه خدمات مشاوره و پژوهشی،

۴ پویش‌های مردمی،

۵ تأمین مالی از طریق سایر سازمان‌های غیردولتی،

۶ حق عضویت اعضا،

۷ کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی.

تشکل‌های بررسی شده در ایران بر اساس اطلاعات ثبت شده در رخ‌نمای آنها از کمک‌های (غیرمالی) دولتی هیچ بهره‌ای نمی‌برند و تمامی اعتبارات خود را از منابع غیردولتی تأمین می‌کنند.

۴. جمع‌بندی

امور بیماری‌های خاص از میان پنج تشکل ایرانی بررسی شده به جز ایران در افغانستان و عراق نیز فعالیت‌های محدودی دارد که در مقایسه با سایر تشکل‌های خارجی، بسیار ناچیز است. در ادامه به تفصیل به تفاوت‌ها و تشابه‌های ساختار مالی پنج تشکل در ایران و بیست و پنج تشکل خارجی اشاره شده است.

بر اساس بررسی‌های انجام شده، تشکل‌های مطالعه شده، بیشترین میزان فعالیت‌های خود را متوجه امور اجتماعی و اقتصادی در جوامع اروپایی و آمریکای شمالی کرده‌اند. همچنین به نحو شایسته‌ای از ظرفیت‌های اجتماعی بین‌المللی استفاده می‌کنند که در تشکل‌های ایرانی کمتر به این مهم توجه شده است. بنیاد

جدول ۳. جدول مقایسه‌ای ۳۰ تشکل در ۶ کشور منتخب پژوهشی

ایران	ژاپن	ترکیه	آمریکا	آلمان	فرانسه	مؤلفه‌های بررسی شده در تشکلهای منتخب
ملی و بین‌المللی	بین‌المللی	ملی و بین‌المللی	بین‌المللی	بین‌المللی	بین‌المللی	بیشترین گستره جغرافیایی تشکل
جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا (۲ کشور) جنوب آسیا (۱ کشور)	منطقه شرق آسیا و اقیانوسیه (۱۱ کشور)	جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا (۳ کشور)	اروپا و آسیای مرکزی (۲۳ کشور)	منطقه اروپا و آسیای مرکزی (۲۱ کشور)	منطقه اروپا و آسیای مرکزی (۱۲ کشور)	بیشترین فعالیت براساس مناطق
۲ کشور	۲۴ کشور	۵ کشور	۶۵ کشور	۶۳ کشور	۳۳ کشور	تعداد کشورهای دارای فعالیت تشکل‌ها (به جز کشور میزبان)
اطلاعات حاصله معتبر نیست	حق عضویت اعضا	کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی	پویش‌های مردمی	کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی	حق عضویت اعضا کمک‌های مالی خارجی و بین‌المللی کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی	بیشترین فراوانی روش‌های تأمین مالی
اطلاعات حاصله معتبر نیست	۸ درصد	۸ درصد	۰	۸ درصد	۵ درصد	نسبت منابع دولتی به کل
اطلاعات حاصله معتبر نیست	۴۶ درصد	۶۳ درصد	۵۰ درصد	۵۴ درصد	۵۰ درصد	نسبت کمک به کل
اطلاعات حاصله معتبر نیست	۵۴ درصد	۳۸ درصد	۵۰ درصد	۴۶ درصد	۵۰ درصد	نسبت درآمدزایی به کل
اطلاعات حاصله معتبر نیست	۰	۰	۰	۰	۰	نسبت سرمایه‌گذاری به کل

رایج‌ترین شیوه تأمین مالی در میان تشکل‌های بررسی شده است. بهره‌مندی از موقوفات با توجه به ماهیت اسلامی آن در کشورهای ایران و ترکیه مصداق خواهد داشت اما اگر فارغ از وجه دینی آن، امر وقف را بخشی از الگوی تأمین مالی هدیه و کمک‌های مردمی دانست می‌توان این منابع را به سرجمع دو منبع «کمک‌های داخلی» و «کمک‌های خارجی» افزود.

۴-۱. بیشترین فراوانی روش‌های تأمین مالی

از میان ۱۳ شیوه شناسایی شده تأمین مالی توسط ۳۰ تشکل پیش‌گفته، روش‌های «اخذ حق عضویت اعضا» و «دریافت کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی» بیشترین فراوانی را دارند.^۱ در ایران نیز کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی،

نمودار ۹. ساختار تأمین مالی ۳۰ تشکل منتخب پژوهش

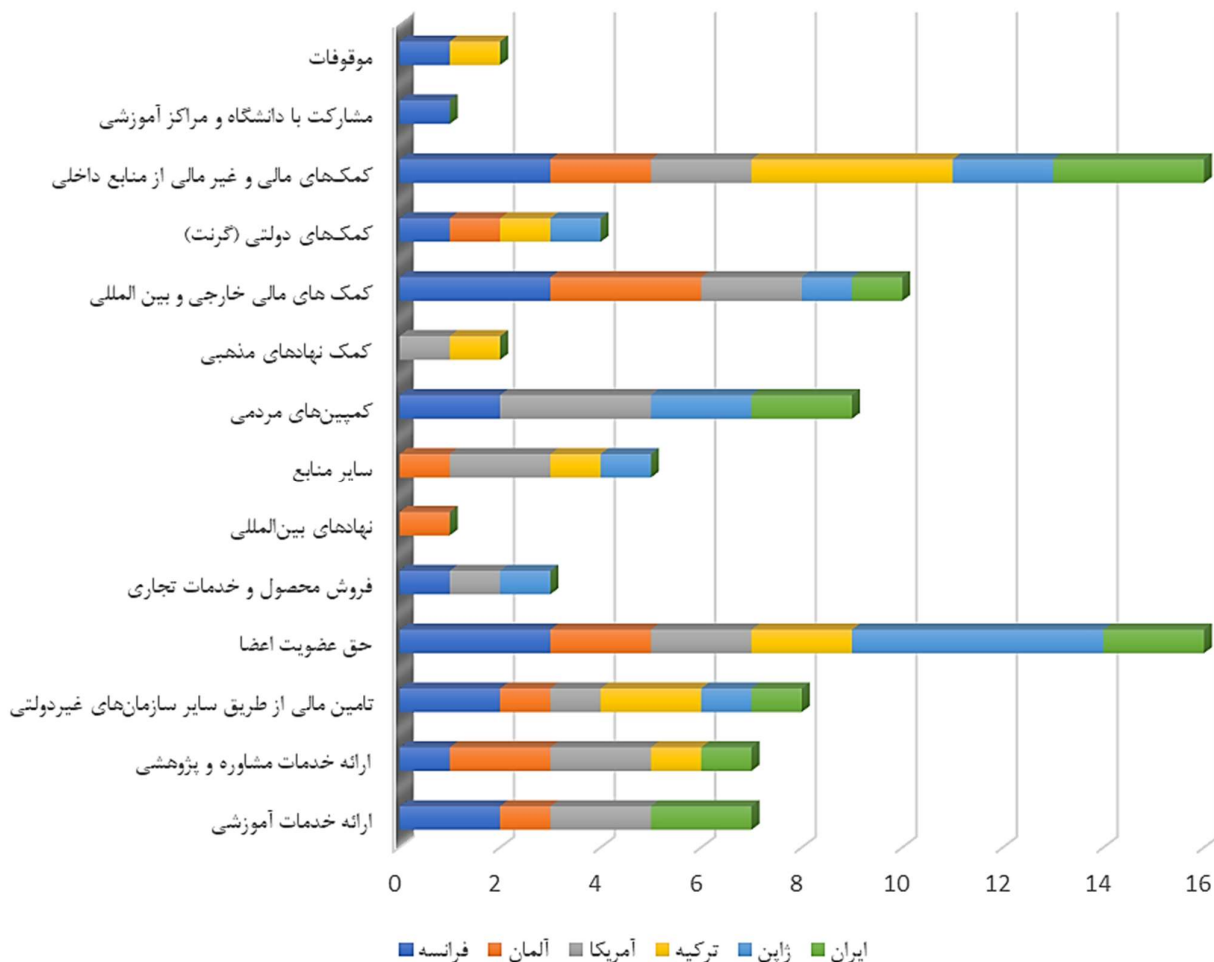
تشکل‌های ایرانی همانند تشکل‌های سایر کشورها، مهم‌ترین روش است. تشکل‌های آلمانی بهتر از سایر کشورها از ظرفیت‌های مالی نهادهای بین‌المللی استفاده کرده‌اند؛ اما به دلیل شرایط تحریمی و معاندت‌های سیاسی نهادهای بین‌المللی با نظام سیاسی ایران، تشکل‌های ایرانی از حمایت‌های مالی نهادهای بین‌المللی محروم هستند.

ساختار تأمین مالی در ۳۰ تشکل بررسی شده در ۶ کشور جهان، در نمودار زیر به تفکیک نمایش داده شده است. همان‌طور که مشخص است تشکل‌های بررسی شده در ایران در زمینه کسب منافع مالی از طرق «مشارکت با دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی»، «نهادهای بین‌المللی» و «فروش محصولات و خدمات تجاری» ضعیف هستند. جذب منابع از طریق «اخذ حق عضویت اعضا» و «دریافت کمک‌های مالی و غیرمالی از منابع داخلی» برای

۱. گفتنی است این تعدد و فراوانی نشان‌دهنده حجم دارایی و سرمایه در سبد مالی تشکل‌ها نیست.

نمودار ۱۰. ساختار مالی تشکل‌های منتخب پژوهش به تفکیک کشور

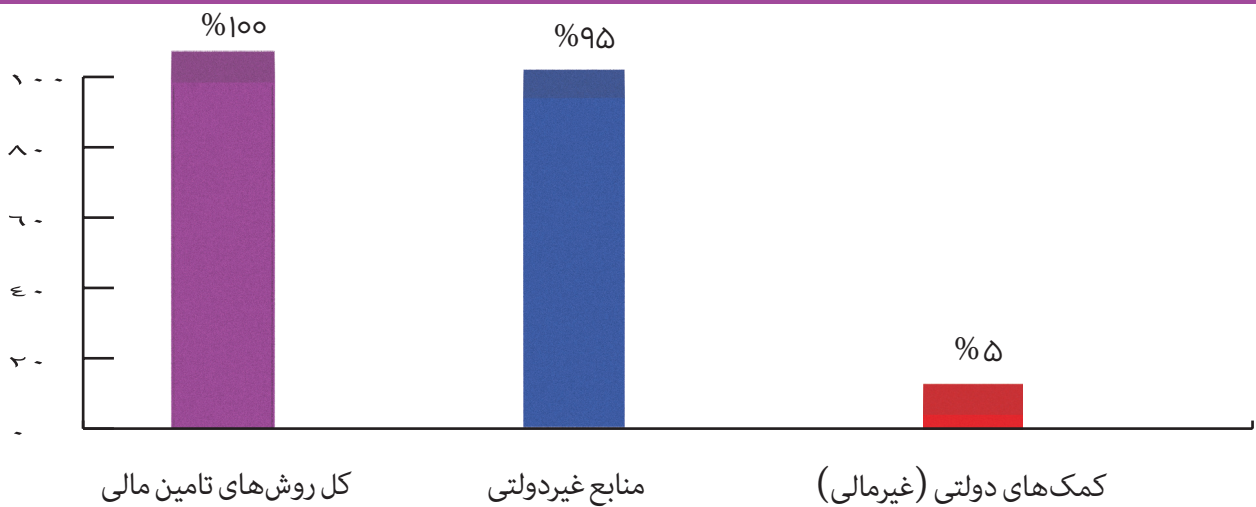
۲-۴. نسبت فراوانی منابع دولتی به کل روش‌های تأمین مالی تشکل‌ها

همان‌طور که در نمودار زیر مشاهده می‌شود تشکل بررسی شده در رخ‌نمای خود در اکوسوک مدعی هستند که به کمک‌های دولتی نیاز چندانی ندارند. به عبارتی در حدود ۵ درصد از منابع جذب شده تشکل خود را ناشی از حمایت‌های غیرمالی دولتی می‌دانند. همچنین در حدود ۹۵ درصد از نیازهای مالی تشکل‌ها از منابع غیردولتی تأمین می‌شود.

همان‌طور که در نمودار فوق مشاهده می‌شود، پویش‌های مردمی به عنوان یک منبع تأمین مالی پر قدرت شناخته می‌شوند که خوشبختانه تشکل‌های ایرانی نیز در این زمینه وضعیت تقریباً خوبی دارند. نکته قابل تأملی این است که تشکل‌های ایرانی نتوانستند از منابع سرشار نهادهای مذهبی استفاده کنند که این مسئله می‌تواند حاکی از ارتباط معیوب میان تشکل‌های مذهبی و تشکل‌های اجتماعی در کشور باشد. همان‌طور که مشخص است کمک‌های غیرمالی دولتی در میان سبب مالی^۱ تشکل‌های بررسی شده کمترین سهم را دارد. همچنین تشکل‌های مذکور الگوهای سرمایه‌گذاری و درآمدزایی را در رخ‌نمای خود چندان برجسته و پررنگ نکرده‌اند.

۱. به جز موقوفات و کمک‌های نهادهای مذهبی که در دسترس برخی از تشکل‌های بررسی شده نیستند.

نمودار ۱۱. نسبت فراوانی منابع دولتی به کل روش‌های تأمین مالی تشکل‌ها

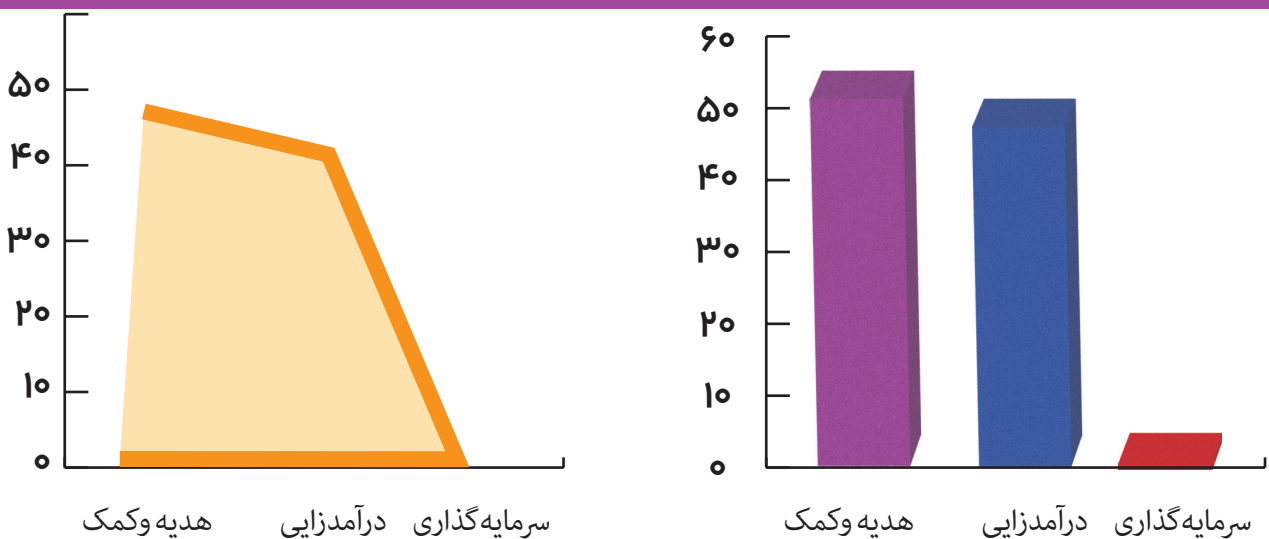

تشکل‌هاست. جمع‌آوری هدایای نقدی و غیرنقدی، موقوفات، اعانات مردمی، پویش‌ها، گلریزان و قلک، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در زمره منابع این گروه هستند. همان‌طور که قبلاً بیان شد، تشکل‌های ایرانی از این محل به‌نحو مناسبی بهره‌مند می‌شوند.

۳-۴. نسبت فراوانی روش جذب کمک و هدایا به کل روش‌های تأمین مالی تشکل‌ها

براساس یافته‌های پژوهش، جمع‌آوری کمک‌ها و اعانات مردمی و سازمان‌های غیردولتی مهم‌ترین و پرتکرارترین منبع درآمدی

نمودار ۱۲. نسبت فراوانی روش جذب کمک و هدایا به کل روش‌های تأمین مالی تشکل‌ها

گزارش حاضر است. همان‌گونه که در نمودارهای فوق مشاهده می‌شود الگوی سرمایه‌گذاری با توجه به عدم سنخیت این روش تأمین مالی با ماهیت اجتماعی تشکل‌ها کمترین سهم را از کیک مالی تشکل‌ها دارد.

کسب درآمد از پژوهش‌های علمی و تحقیقاتی، تولید کتاب و نشریات حوزه اجتماعی، کارآفرینی اجتماعی، برگزاری رویدادهای اجتماعی و برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با حوزه فعالیت تشکل، اهم فعالیت‌های درآمدزای تشکل‌های بررسی شده در

۴-۴. پیشنهادها

بر اساس یافته‌های پژوهشی پیش گفته، پیشنهاد می‌شود تشکل‌های مردم‌نهاد کشور تا سرحد امکان منابع مالی خود را از طریق اخذ حق عضویت از اعضا و جلب کمک‌های مالی و غیر مالی از منابع داخلی تأمین کنند. ظرفیت‌های پویای مردمی که به صورت موقت ایجاد می‌شوند نیز می‌تواند گزینه مناسبی برای تکمیل الگوی تأمین مالی تشکل‌های مردم‌نهاد کشور باشد. علاوه بر موارد فوق، تشکل‌ها از شیوه‌های سرمایه‌گذاری، تجارت، خرید و فروش ملک، طلا، ارز و سهام، همچنین شیوه‌های درآمدزایی غیر مرتبط با اهداف اجتماعی تشکل

پرهیز کنند زیرا این شیوه‌ها در بلندمدت منتج به جابه‌جایی هدف و وسیله شده و ماهیت اجتماعی و انسانی تشکل استحاله می‌شود.

در نهایت پیشنهاد می‌شود، دولت از پرداخت کمک‌های بلاعوض به تشکل‌ها اجتناب ورزد و از طریق تسهیل فرایندها و رویه‌های حقوقی و اداری موجود از تأسیس و فعالیت تشکل‌های مردم‌نهاد حمایت کند. با این روش، تشکل‌های مزبور استقلال خود را در قبال دولت و مدیران دولتی حفظ می‌کنند و نظام اداری کشور نیز از احتمال بروز ویژه‌خواری و تعارض منافع مصون می‌ماند.

منابع و مآخذ

۱. حسن زاده سروسنایی، ح.، تمیزی فر، م.، سیمپاری، م. (۱۳۹۷). تأمین مالی جمعی، الگویی مناسب جهت جذب مشارکت‌های خیرین. دوفصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات مالی اسلامی، سال هشتم: ۵۹-۹۰.
2. Srinivas, H. (2015). The NGO funding mix: a continuum of sources. Policy Analysis Series.
۳. عزت‌آبادی پور، ح.، شیخی، س.، مکارم، ر. (۱۴۰۱). پیش‌نویس قانون تشکل‌های اجتماعی. دفتر مطالعات اجتماعی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بازیابی از <https://rc.majlis.ir/fa/report/show/1749386>
۴. حاجی‌بابایی، ن.، رضایی، ع (۱۴۰۲). طراحی و تبیین مدل بومی توانمندسازی در سازمان‌های مردم‌نهاد کسب و کارگرا، تهران، (اقتصاد مالی، شماره ۱ (۶۲).
5. Mollick E. (2014). The dynamics of crowd funding: An exploratory study, Journal of Business Venturing, Vol. 29, Issue 1: 1-16.
6. Lambert and Schwiendbacher. (2010). Crowd funding: An Industrial Organization Perspective.
7. Federal Register of Legislation. (1945). Charter of the United Nations Act. Australian Government: <https://b2n.ir/k18883>
۸. عزت‌آبادی پور، ح. (۱۴۰۱). گزارش درس آموخته‌هایی از تشکل‌های مردم‌نهاد در ایران و جهان: سازوکار صدور مجوز تأسیس و فعالیت، دفتر مطالعات اجتماعی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۸۴۵۸.
9. ECOSOC France. (2022). September 12. NGO Branch. United Nations Department of Economic and Social Affairs: <https://b2n.ir/r87559>
10. ECOSOC Turkey. (2022). September 12. NGO Branch. United Nations Department of Economic and Social Affairs: <https://b2n.ir/r87559>
11. ECOSOC USA. (2022). September 12. NGO Branch. United Nations Department of Economic and Social Affairs: <https://b2n.ir/r87559>

۱۲. سازمان اوقاف و امور خیریه (۱۳۹۵). آشنایی با نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور آلمان، تهران، دفتر نوسازی و تحول معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی سازمان اوقاف و امور خیریه.
13. ECOSOC Germany. (2022). September 12. NGO Branch. United Nations Department of Economic and Social Affairs: <https://b2n.ir/r87559>
14. ICNL. (2019). International Center for Not-for-Profit Law. <https://www.cof.org/sites/default/files/Japan-201902.pdf>
15. ECOSOC Japan. (2022). September 12. NGO Branch. United Nations Department of Economic and Social Affairs: <https://b2n.ir/r87559>
16. ECOSOC Iran. (2022). NGO Branch. United Nations Department of Economic and Social Affairs: <https://b2n.ir/r87559>
17. Evpa. (2013). Investing for impact. [evpa.ngo: https://b2n.ir/d64680](https://b2n.ir/d64680)
18. Prezly. (2018). 10 corporate social responsibility examples of CSR initiatives. [prezly.com: https://b2n.ir/x08878](https://b2n.ir/x08878)
19. Fremont-Smith, M. R. (2009). Governing nonprofit organizations: Federal and state law and regulation. Harvard University Press.
۲۰. شیخی، س.، عزت‌آبادی پور، ح. (۱۴۰۰). ترسیم و آسیب‌شناسی وضع موجود تشکل‌های مردم‌نهاد. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۷۸۹۲.
۱۲. آیین‌نامه تشکل‌های مردم‌نهاد مصوب ۱۳۹۵ هیئت وزیران.
۲۲. قانون فعالیت احزاب، جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته‌شده مصوب ۱۳۶۰.
۲۳. آگاه. (۱۴۰۰). مدیریت اقتصادی در خیریه‌ها. بازیابی از مجله اینترنتی آگاه
- : <https://b2n.ir/w81433>

Fondation d'Auteuil

Organization's name: Fondation d'Auteuil
Former Name(s): Fondation des Orphelins Apprentis d'Auteuil
Headquarters address
Address: 40, rue Jean de La Fontaine
 75781 Paris Cedex 16
 France
Phone: +33 1 44 14 75 75
Fax: +33 1 44 14 74 01
Email: mario.fetz@apprentis-auteuil.org
Web site: www.apprentis-auteuil.org
Preferred mailing address
Address: Fondation Apprentis d'Auteuil International
 Grand-Montfleury 48
 1290 Versoix - Genève
 Switzerland
Phone: +41 22 556 77 96
Email: mario.fetz@apprentis-auteuil.org
Organization type: Foundation
Languages:

- French

Contacts & Participation:

First Name:	Last Name:	Contact Type:
Kokouvi-Agbeko	Dzene	Designation
Dedho	Luamba Brener	Others
Clémence	Chusseau	Others
Mario	Fetz	Designation
Claire-Marie	Braguier	Designation
Michaela	Chupin Huntziger	Designation
Benoîte	KNEIB	Designation
Carinne	Parent	Designation
Mathieu	Lebas	Others
Pascale	Lemaire Toquec	Designation
DOMINIQUE	BUET	Designation
Laura	Hendricksen	Designation
François	Martin	Designation
Guillaume	Jeu	Designation
Joëlle	Legros	Designation
JEAN-PAUL	REDOUIN	Designation
Claire Louise	Blenkinsop	Designation
Olivier	Descamps	Designation
Laurence	Triouleyre	Designation
Tess	Cordey	Designation

Ursula

Clémence

Sékolène

Hänger

Poujade

Penot

Designation

Designation

Designation

Activities

Areas of expertise & Fields of
activity:

Economic and Social:

- Children
- Education
- Extreme poverty
- Family
- Habitat
- Labour
- Social Development
- Violence
- Women
- Youth

Gender Issues and Advancement of Women:

- Education and training of women
- Violence against women
- Women and poverty
- Women and the economy

Population:

- International migration

Social Development:

- Employment
- Poverty
- Youth

Geographic scope:

Country of activity:

International

- State of Palestine
- Congo
- Democratic Republic of the Congo
- Morocco
- United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
- United States of America
- Lebanon
- Switzerland
- Benin
- Russian Federation
- Madagascar
- Philippines
- France
- Senegal
- Haiti

Millennium Development Goals:	<ul style="list-style-type: none"> • Achieve universal primary education
Mission statement:	La Fondation d'Auteuil, dite Apprentis d'Auteuil, accueille, éduque et forme des jeunes en difficultés sociales, familiales et/ ou scolaires pour leur permettre de s'insérer dans la société en hommes et femmes libres et responsables. Elle accompagne également les familles vulnérables dans leur rôle éducatif.
Year established (YYYY):	1866
Year of registration (YYYY):	1929
Organizational structure:	Fondation catholique, oeuvre d'église fondée en 1866 par l'abbé Roussel et reconnue d'utilité publique depuis 1929.
Number and type of members:	La Fondation est administrée par un conseil de douze membres désignés par celui-ci dont : 2 parmi les membres de l'Institut de France - 4 sur proposition de l'archevêque de Paris - 6 cooptés librement.
Affiliation with NGO networks:	CCIG (en cours) + nombreux partenariats européens dans le cadre de programmes d'échanges
Funding structure:	<ul style="list-style-type: none"> • Funds from other Non-Governmental Organizations • Other sources • Fees for education and training services • Fundraising campaigns • Grants from Governments • Donations and grants from domestic sources • Foreign and international grants
Funding structure other:	Mécénat d'entreprises - Legs

Additional Information

Main Objective

Special Event / Application for Consultative Status with ECOSOC
Username: mario.fetz@apprentis-auteuil.org

گزیده سیاستی

خبریه‌ها و تشکل‌های مردم‌نهاد با مشکلات مالی فراوانی مواجه‌اند. پرداخت کمک‌های بلاعوض دولتی به برخی از آنها منتج به بروز ویژه‌خواری، تعارض منافع و تبعیض ناروا در این حوزه می‌شود. همچنین فعالیت در زمینه‌های سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی، تجارت و دلالی نیز منتج به استحاله ماهیت اجتماعی آنها می‌شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir